

СЕКЦІЯ ІІІ

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА

Переклад ергонімів російською мовою в романах Дж.К. Роулінг

Болдирева Анжела Євгеніївна

*к. філол. наук, доцент кафедри теорії та практики
перекладу Одеський національний університет
імені І.І. Мечникова*

Яровенко Людмила Степанівна

*к. філол. наук, доцент кафедри теорії та практики
перекладу Одеський національний університет
імені І.І. Мечникова*

Термін «ергонім» введено Н.В. Подольською (Подольская, 1978) для найменування назв об'єднань, товариств, підприємств, тобто об'єктів, що можна знайти на картах міст, районів тощо. Таким чином, ергоніми є однією з груп власних назв, які вивчає ономастика.

У своїх романах про Гаррі Поттера Дж.К. Роулінг створила особливий вигаданий світ, побудований на міцному фундаменті міфології, фольклору, історії. Романи про Гаррі Поттера написані з видимою опорою на традиційну англійську літературу. За законом жанру фентезі всі персонажі живуть у вигаданому світі, паралельному реальному світу людей. Дуже часто ці два світи, вигаданий та реальний, перетинаються. Тому в романі, на фоні вигаданих імен та назв, зустрічаються імена та назви, що реально існують, частіш всього антропоніми та топоніми. В романах Дж.К. Роулінг про Гаррі Поттера функціонує дуже велика кількість власних назв. Тільки ергонімів в перших 4 романах циклу було знайдено 96. Всі вони є назвами як реально існуючих, так й вигаданих товариств, організацій, підприємств. Авторка вигадує подібні заклади й дає їм свої назви, щоб показати, що створений нею

художній світ має свою незалежну від реального світу інфраструктуру.

Найчастіше за все ергоніми створюються за моделями ергонімів, що позначають реально існуючі заклади та установи. Причому класифікуючий компонент у складі подібних онімів присутній у більшості випадків, що робить такі назви зрозумілими та прозорими.

Наведемо кілька прикладів. Ергонімами є перш за все назва школи, де навчаються головні герої – *Hogwarts School of Witchcraft and Wizardry*, яку часто називають скорочено *Hogwarts*, школа Дадлі – *Smeltings*; іноземні школи чаклунства – *Beauxbatons Academy of Magic* (чи скорочено *Beauxbatons*), *Durmstrang*; назва банку – *Gringotts*; назва фірми – *Grunnings*; назви таверн – *Leaky Cauldron*, *Hog's Head*, *Three Broomsticks*; кафе – *Floean Fortescue's Ice-Cream Parlour*; магазинів та крамниць – *Flourish and Blotts*, *Quality Quidditch Supplies*, *Zonko's Joke Shop*; будинків – *The Borrow*, *Shrieking Shanks*; в'язниці – *Azkaban*; лікарні – *St. Mungo's Hospital for Magical Maladies and Injuries*; кімнат, залів та веж – *Great Hall*, *The Circular Common Room*, *The Trophy Room*; бібліотечних секцій – *Restricted Section*, комітетів та міністерських відділів – *The Misuse of Muggle Artefacts Office*, *Improper Use of Magic Office*, *the Accidental Magic Reversal Department*; музичної групи – *The Weird Sisters*; клубів – *The Duelling Club*, *Official Gobstones Club*; асоціацій – *Irish International Side*, *The International Association of Quidditch*; спортивних команд з квіддича – *Chudley Cannons*, *The Puddlemere United*, *The Wimbourne Wasps* чи футболу – *West Ham*; спілок – *The Dark Force Defence League*, *The Council of Magical Law*; факультетів школи – *Hufflepuff*, *Ravenclaw*, *Slytherin*, *Griffindor* тощо.

Як можна побачити, ергоніми можуть бути представлені одним іменем чи словосполученням. У свою чергу словосполучення може містити у своєму складі власну назву, а може складатися із загальних назв. Така неоднорідність складу ергонімів викликає необхідність вживання різних способів їх передачі.

С.П. Романова та А.Л. Коралова стверджують, що певних правил передачі власних назв при перекладі не існує. За правило перекладач повинен узяти пошук та перевірку потрібних співвідношень у словниках, довідниках, атласах, енциклопедіях і т.д. Вони виділяють декілька прийомів передачі власних назв. До них відносяться: 1) транскрипція; 2) транслітерація; 3) переклад чи калькування; 4) включення в текст іноземної назви в її початковій графіці (Романова, Коралова, 2007: 20-21).

Т. А. Казакова каже про перекладацьку транскрипцію, транслітерацію та поєднання семантичного перекладу з калькуванням, тобто змішаний переклад (Казакова, 2001).

Алексеева І.С. розглядає три способи передачі власних назв у мові перекладу: використання традиційного еквіваленту, транскрипцію та власне переклад (стосується значущих імен й загальних назв, що входять до складу власної назви) (Алексеева, 2004: 186).

І.В. Корунець до основних способів передачі власних назв у мові перекладу відносить транскрипцію, транслітерацію, дослівний переклад та практичну транскрипцію (або транскодування), яке поєднує елементи транскрипції та транслітерації (Korunets, 2000).

Розглянувши погляди різних дослідників на проблему передачі власних назв у мові перекладу, ми створили власну класифікацію способів перекладу ергонімів, до яких віднесли транскрипцію/транслітерацію, власне переклад, калькування та змішаний переклад. Розглянемо використання цих способів при перекладі досліджуваних романів російською мовою.

Досить численна вибірка ергонімів надала нам можливість прослідкувати деякі закономірності при їх перекладі. Так, назви шкіл перекладаються або за допомогою транскрипції/транслітерації, або з використанням калькування. Наприклад, *Hogwarts School of Witchcraft and Wizardry* «Школа чародейства и волшебства Хогвардс», яку часто називають скорочено *Hogwarts* «Хогвардс». У першому випадку використовується змішаний спосіб з удаванням до калькування та транслітерації, у другому – трансклітерація. Причому, як

можна помітити, в англійській мові саме власна назва *Hogwarts* стоїть на початку ергоніма, а в російській за законами мови у її кінці. Ще одне спостереження стосується переважної більшості ергонімів – при перекладі багатьох назв у російській мові з'являються лапки.

Назва школи *Smeltings* у російській мові звучить як «Вонингс». Невідомо з якої причини перекладач передав цю назву таким чином, у той час, як треба було б використати транскрипцію чи транслітерацію й перекласти назву як «Смелтингс». Вірогідно на таке рішення перекладача наштотував перший склад слова, що нагадує англійське “*smell*” («нюхати, пахнути, мати запах») та негативне сприйняття героя (Дадлі), який вчиться в цій школі (назва походить від слова «воняти»).

Ще один ергонім – назва лікарні для чарівників *St. Mungo's Hospital for Magical Maladies and Injuries* перекладається змішаним перекладом (калькуванням взагалі, а антропонім *Mungo*, що ставиться наприкінці назви у родовому відмінку (святий Мунго – перший цілитель-чарівник, засновник лікарні), передається транслітеруванням – *больница магических травм и болезней святого Мунго*.

Назви інших магичних шкіл *Beauxbatons* (чи *Beauxbatons Academy of Magic*) та *Durmstrang* перекладаються по-різному. Перша назва французького походження. Це складне слово калькується, причому слово «*beaux*» перекладається як «шарм», а «*batons*» транслітерується з втратою кінцевої літери – *Шармбатон* (чи *Шармбатонская академия магии*). Друга назва транслітерується *Дурмстранг*.

Назва чарівного банку *Gringotts*, чарівної в'язниці *Azkaban*, фірми Вернона Дурсля *Grunnings* передано транслітерацією «Гринготтс», «Азкабан», «Граннингс».

Всі ці випадки використання перекладачем транскрипції або транслітерації є цілком виправданими, тому що дані власні імена не несуть ніякого смислового навантаження, і ці способи перекладу власних назв не заважають адекватному сприйняттю інформації й не сприяють втраті ніякого смислу. Класифікуючий компонент також майже ніколи не надається,

тому що завжди ці назви згадуються у контексті, а читачі володіють необхідною інформацією.

Проте інколи при використанні транскрипції/транслітерації при перекладі деяких назв, наприклад, назв магазинів та крамниць, на наш погляд слід було б надавати або класифікуючий компонент (що це саме за назва), або перекладацький коментар та тлумачити, що саме, наприклад, продається в магазині. Перекладач же такий коментар не дає, і тому назви залишаються лише назвами та не несуть ніякої корисної інформації. Наприклад, в англійській назві магазину *Zonko's Joke Shop* вже міститься інформація про те, на чому спеціалізується магазин: всілякі магічні предмети для розіграшів. Перекладач чомусь опускає цю інформацію, перекладаючи назву як неінформативне лавка «Зонко». Назва книжкового магазину *Flourish and Blotts* перекладається як «Флоріш и Блоттс». Перший елемент цієї назви передано за допомогою транскрипції, а другий – транслітерації. Переклад назви ще одного магазину не зовсім зрозумілий. Замість того, щоб, як у інших випадках, перекласти назву *Borgin and Burkes* за допомогою транскрипції або транслітерації, перекладач удається до часткового калькування першого елемента назви «Горбин и Бэркс». Причому лише на перший погляд складається враження, що перекладач застосовує калькування. При більш близькому та ретельному розгляданні стає зрозумілим, що перекладач не відомо з якої причини просто переставив першу та четверту літери місцями, мабуть вирішив, що у російській мові так буде благозвучніше. Всі ці назви магазинів містять антропоніми. Назви магазинів, у яких відсутні будь-які антропоніми, перекладач передає, на наш погляд абсолютно правильно, за допомогою калькування. Наприклад, *Three Broomsticks* «Три метлы», *Quality Quidditch Supplies* «Всё для квиддича», *Magical Menagerie* «Вошебный зверинец», *Honeydukes* «Сладкое королевство» і т.ін. Як можна побачити, в російській мові завжди в таких випадках з'являються лапки.

Таким чином, розглянувши способи перекладу ергонімів у досліджуваних романах, можна зробити висновок про виправдане використання транскрипції та транслітерації в тому

випадку, коли перекладаються антропоніми, калькування, коли в назві містяться тільки загальні назви, та змішаний переклад, коли ергонім складається з антропоніму, наприклад, та загальної назви.

Список літератури

Алексеева И.С. Введение в переводоведение: Учеб. пособие для студ. филол. и лингв. фак. высш. учеб. заведений. Спб., М.: Академия, 2004. 352с.

Казакова Т.А. Практические основы перевода. Спб.: Союз, 2001. 320 с.

Подольская Н.В. Словарь русской ономастической терминологии. М.: Наука, 1978. 198 с.

Романова С.П., Коралова А.Л. Пособие по переводу с английского на русский. М.: КДУ, 2007. 176 с.

Korunets I.V. Theory and Practice of Translation: Підручник. Вінниця: Нова книга, 2000. 452 с.

Rowling J.K. Harry Potter and the Philosopher's Stone. London: Bloomsbury, 1998. 223 p.

Rowling J.K. Harry Potter and the Chamber of Secrets. London: Bloomsbury, 1998. 251 p.

Rowling J.K. Harry Potter and the Prisoner of Azkaban. London: Bloomsbury, 1999. 317 p.

Rowling J.K. Harry Potter and the Goblet of Fire. London: Bloomsbury, 2000. 636 p.

Роулинг Дж. К. Гарри Поттер и философский камень М.: Росмэн-Пресс, 2002. 399 с.

Роулинг Дж. К. Гарри Поттер и тайная комната. М.: Росмэн-Пресс, 2002. 473 с.

Роулинг Дж. К. Гарри Поттер и узник Азкабана. М.: Росмэн-Пресс, 2002. 510 с.

Роулинг Дж. К. Гарри Поттер и кубок огня. М.: Росмэн, 2002. 670с.